

Arc peste timp 1 Decembrie 1918 – 1 Decembrie 2018

Centenarul Marii Uniri, sărbătorit la Bratca

„Eu plec, dar vă las câteva pagini de istorie locală în cartea „Bratca – arheologia unei civilizații rurale” spre amintirea celor care cu demnitate și spirit românesc au făcut România întregită în anul 1918”, par să fie cuvintele distinsului profesor Ioan Groze încondeiate cu un real talent și măiestrie în monografia comunei Bratca, apărută în anul 2009.

Pe data de 30 noiembrie Bratca a fost în sărbătoare. O sărbătoare marcată așa cum se cuvine în An Centenar de către Primăria comunei Bratca și Consiliul Local Bratca. Ceremonia a debutat cu intonarea Imnului de Stat, urmată de dezvelirea unei plăci comemorative în cinstea celor cinci cetățeni din Comuna Bratca care au participat la Marea Unire de la Alba Iulia din anul 1918. Aceștia au fost: Manea Teodor, primarul, Tripon Iosif, învățător, Domocoș Pavel a Fanii, econom țăran, Dimitrie Cipleu a Ilenii, econom, Bradea Dumitru, econom, din Ponoară. Serviciul religios de

sfințire a plăcii comemorative a fost oficiat de către preotul paroh Radu Marian. Au fost rostite alocuțiuni privind însemnătatea evenimentului de către dl. primar prof. Alexandru Gaborăș și prof. Balaj Cristian. Au fost depuse coroane de flori. Elevii de la Liceul Teoretic Bratca au prezentat un frumos recital de

cântece patriotice. Cireașa de pe tort a constituit-o defilarea detașamentului de onoare și onorul muzicii militare.

Au fost momente înălțătoare pentru toți cei prezenți. Putem spune că azi, prin generozitatea localnicilor comunei și a primăriei s-a mai scris o filă în cartea de istorie a comunei Bratca. „Ca mărturie a

prețuirii și respectului pe care noi cei de-acum l-am arătat celor ce în urmă cu un secol au fost artizanii Marii Uniri. La mulți ani, România, La mulți ani, dragi români, La mulți ani, dragi concetățeni”, au fost cuvintele cu care primarul Alexandru Gaborăș și-a încheiat alocuțiunea.

■ Larisa GROZE

Liceul de Arte

Festival de muzică cultă

Liceul de Arte din Oradea a fost marți și miercuri gazda unui Festival de muzică românească la care au participat elevi și profesori de la secțiile pian, coarde și suflători – percuție.

Evenimentul s-a înscris în seria activităților derulate la Liceul de Arte cu ocazia celebrării Centenarului Marii Uniri: Expoziția România – 100 de talente în Muzeul Cetății Oradea, depozitarea în capsula timpului a unor mesaje din partea elevilor pentru cei care vor trăi peste 100 de ani și concertul Orchestrei Liceului de Arte.

Festivalul de muzică românească cultă a implicat elevi și profesori de la secțiile pian, coarde și suflători – percuție. Gala și decernarea premiilor a avut loc miercuri, 28 noiembrie 2018.

Alături de celelalte activități, festivalul a avut ca scop implicarea elevilor în viața artistică a orașului, promovarea valorilor românești precum și susținerea vieții culturale a comunității orădene.

■ V.I.

Sala festivă a liceului a fost plină miercuri la gala de premiere

Marea Unire, în dezbateră elitei interbelice locale sau...

Învățători pentru cei de azi

În contrast cu tratamentul elegant față de minoritățile naționale din perioada interbelică, în limitele unei democrații românești funcționale, reprezentanții cei mai autorizați ai elitei locale și naționale prezintă situația minorității românești din Ungaria, una care nu era deloc similară cu ce se întâmpla în România.

Presa orădeană semnală adesea problemele cu care se confruntau cei circa 50-60.000 de români din Ungaria după 1918. Concluziile nu erau încurajatoare, însă aduceau în fața publicului din România situația îngrijorătoare a acestora. Asta îl face pe A. Davidescu să afirme în 1930 că în Ungaria „graiul românesc, aproape în întregime amuțit”, fiind vorba mai ales de comunitățile greco-catolice românești din cadrul Episcopiei de Hajdudorog. Autorul articolului aduce în sprijinul afirmațiilor sale exemple concrete de măsuri antiromânești luate de guvernul de la Budapesta precum cele luate împotriva „învățătorului Pelle de la școala confesională, care a trebuit să fugă în țară, (...) iar agenții iredentismului îi amenințau chiar viața”. Situații similare erau semnalate în Leta Mare, Pocei, Nyabranyi, Nira-dony, Acsad etc.

Concluzia lui Davidescu în legătură cu viitorul comunității românești din Ungaria era una pesimistă, afirmând că „românii din Ungaria, deci, destul de numeroși, duc astăzi cel mai dureros calvar. Pe când la noi minoritatea maghiară se răsfață în teatru, în școală, în administrație, peste tot de multe ori refuzând să învețe limba statului, pe când școlile de stat românești au și astăzi învățători și profesori care abia îngână

2-3 cuvinte românești, peste hotare, în țara vecină, frații noștri sunt nimiciți...”.

O analiză pertinentă din această perspectivă a fost realizată și de către diplomatul Vasile Stoica. Bun cunoscător al realităților, acesta a configurat un tablou sumbru al minorității românești din Ungaria, subliniind că „scopul guvernelor ungare este, firește, desființarea totală a acestui element românesc, însă mai evident este fenomenul în comitatele greco-catolice”.

Vasile Stoica concluziona că „românii din Ungaria sunt meniți unei dispariții foarte grabnice, dacă instituțiile lor naționale și mai presus de toate biserica și școala nu vor fi înviate”.

Elite locală a militat în permanență pentru consolidarea elementului românesc în cadrele României Mari, dincolo de diferențele locale și regionale. Soluțiile propuse erau numeroase, însă se insista în mod deosebit pe necesitatea unui demers care să conducă, în ciuda diferențelor firești de mentalitate de la o regiune istorică la alta, la „așa numita unitate sufletească” care trebuie realizată, potrivit lui George Bota, „sub scutul aceluiași ideal național”. Modernitatea discursului lui George Bota este surprinzător din această perspectivă, demonstrând încă o dată larga respirație intelectuală a elitei românești.

Acesta nu vede o „unitate sufletească” în sens uniformizator absolut deoarece, spune acesta, „nu trebuie să ștergem ce tot deosebirile locale, căci nu o putem face și este absurd să o facem...această diversitate trebuie să fie pusă în slujba aceluiași ideal național”. Un loc aparte urma să fie destinat minoritarilor cărora „fără să le schimbăm sufletul lor de unguri, sași, ruteni etc, minoritarii cari conviețuiesc cu noi n-au

nimic de câștigat de la spini cu care se prezintă încă mulți în noua formă de stat în care i-a adus fatalitatea și dreptatea istorică”.

George Bota face apel la trecut și spune că minoritarii nu au a se teme de viitorul lor deoarece „după cum românii au fost atât de inteligenți și s-au știut comanda fără să-și piardă caracterul rasei lor, tot astfel credem că și minoritarii noștri vor înțelege că unitatea politică a noului stat le impune să fină seama de mentalitatea românească. E mult până se vor convinge de superioritatea ei și suntem siguri că nu le va fi greu cu ea”.

În fine, între soluțiile sigure de construcție identitar - națională românească se număra și foarte buna înțelegere a evenimentelor cu semnificație istorică deosebită și a simbolurilor naționale.

Dintre toate însă, cea mai importantă era înțelegerea și asumarea semnificației zilei de 1 Decembrie 1918 socotindu-se că „regretele nesăbuite ale unora, defăimările și necazul altora, socotelile, răfuiala și flecăreala altora nu sunt decât sau umbrele unui egoism tiran al sufletelor înguste sau pripeala unor capete zăpăcite de vârtejul timpurilor sau calcule meschine ale unor meschine ocupațiuni; cu un cuvânt sunt urmele unor zdruncinări de creier sau tulburări de inimă, în orice caz stări patologice”.

Alături de 1 Decembrie, spune George Bota, trebuie sărbătorit și înțeles momentul 24 ianuarie 1859 „care a fost o treaptă pe care am pus piciorul ca să ne ridicăm...”, însă toate sărbătorile cu semnificație majoră necesită atenție sporită întrucât „amintirea trecutului să ne fie, prin urmare, pildă a bărbăției noastre pentru viitor”.

Constatăm, așadar, că elite interbelică

era deplin conștientă de rolul său în consolidarea unirii. Implicarea curajoasă în dezbateră de idei a vremii, e adevărat că încă neatinsă de abordări din spectrul corectitudinii politice, este un îndemn pentru elite de astăzi.

Ea trebuie să-și spună deschis punctele de vedere circumscrise intereselor națiunii din care face parte, într-un cadru european mai mult decât ofertant și din acest punct de vedere.

Centenarul nostru ne obligă la asta, având în față exemplul înaintașilor, adică să fim critici cu cei care nu știu, nu pot, nu înțeleg sau și mai grav, nu vor, să gestioneze așa cum trebuie destinele națiunii române.

■ Prof. univ. dr. Gabriel MOISA